

RECENZE / BOOK REVIEW

Jakub CHARVÁT – Petr JUST: Krize politického stranictví a noví straniční aktéři v české politice.

Praha 2016: Metropolitan University Prague Press, 117 s. ISBN 978-80-87956-47-2

Monografie politologů z Metropolitní university Praha Jakuba Charváta a Petra Justa zaměřuje pozornost na jednu z nejvýznamnějších a zároveň nejméně zmapovaných oblastí politologického výzkumu v České republice v posledních letech, tj. (de)konstrukci českého stranického systému a nástup nových stranických aktérů po roce 2010.

Základní intencí autorů je poukázat na skutečnost, že nástup nových subjektů a jeho příčiny nelze vnímat izolovaně od holistické perspektivy, tj. identifikace hlubších strukturálních proměn českého stranictví, zasahující stranický systém jako celek. Stabilitu či nestabilitu, míru kontinuity či naopak symptomy zásadní restrukturalizace českého stranického systému postihují prostřednictvím tradičních indikátorů, tj. efektivního počtu stran dle známého vzorečku Laaksa a Taagepera a voličské volatility, určené prostřednictvím tzv. Pedersenova indexu. Cenným postřehem je též rozlišení na vnitro a vněsystemovou volatilitu, tj. hodnocení, zda dochází k voličským přesunům toliko mezi dlouhodobě relevantními systémovými aktéry či zda jejich podpora klesá ve prospěch nově nastoupivších stran v návaznosti na teorii Powellové a Tuckera. Tato teoretická perspektiva umožňuje autorům na základě kvantitativních kritérií zhodnotit hloubku systémové změny, ke které došlo po volbách roku 2010. S ohledem na závažnost identifikovaných změn hodnotí autoři výsledky těchto voleb (i v kontextu dalšího vývoje českého stranického systému) jako „volební zemětřesení“.

Postihnout v plnosti příčiny těchto zásadních systémových proměn pouze skrze výše zmíněný indikátor stability stranické soutěže jistě nelze. Například dle teorie institucionalizace stranického systému v pojetí Scotta Mainwaringa (1999) i autorů na něj navazujících je tento indikátor součástí toliko jedné dimenze institucionalizace. Zároveň je ale detekující daleko víc důsledek než příčina systémové krize, dotýkající se krize samotného politického stranictví. Je zde potřeba zdůraznit, že hodnocení míry institucionalizace stranického systému se tak v posledku dotýká institucionalizace politických stran jakožto operačních jednotek systému na individuální úrovni.

Touto cestou se autoři již nevydávají a svou analýzu zaměřují na hodnocení nástupu nových stranických aktérů. Svou analýzu i zde opírají o kvalitní teoretický základ pro vysvětlení popisovaných změn. Na základě teorie podnikatelské strany

v pojetí André Krouwela (v návaznosti na teorii strany obchodní firmy z pera Hopkina a Paolucciové) se pokoušejí vysvětlit vnitřní podobu a fungování dvou nových protestních stran, které se v českém stranickém systému objevily po volbách roku 2010, resp. 2013, tj. *Věcí veřejných* (VV) a ANO 2011. Upozorňují, že v obou případech je charakteristika těchto subjektů shodná s teorií podnikatelské strany s ohledem na vnitřní fungování subjektu, personálně, organizačně a finančně závislé na jednom politickém podnikateli a outsourcingu jeho firemních zdrojů, jakož i absenci ambice budovat početnou členskou základnu a územní organizační bázi strany, znamenající vysokou míru centralizace. Poukazují i na významnou odlišnost obou subjektů, tj. „genetický původ“ obou stran, kdy zatímco VV byly původně pražskou lokální politickou stranou, až později převzatou politickým podnikatelem Vítem Bárto, ANO 2011 bylo od začátku budováno jako politicko-podnikatelský projekt Andreje Babiše, a to i veřejně skrze jeho účast na postu předsedy hnutí. Zbývá jen dodat, že skrytá pozice Víta Bárty coby „vlastníka“ VV, zasutého za její dlouhodobé komunální politiky a populárního lídra Radka Johna, byla paradoxně základem pro vnitřní nestabilitu VV, vyústující v rozštěpení jejich poslaneckého klubu a následný rozpad. Naopak dominantní, veřejně čitelná pozice Andreje Babiše (a jeho politického „výkonného manažera“ Jaroslava Faltýnka) v rámci ANO 2011 byla a je už druhé volební období zárukou jednoty poslaneckého klubu ANO 2011 i vnitřní stability jeho členské základny.

V návaznosti na teorii Andree Schedlera a Amira Abediho pracují autoři s konceptem antiestablishmentové reformní strany, do kteréžto kategorie zmíněné nové subjekty zařazují. Není však zřejmé, jestli tuto kategorii lze vnímat jako ekvivalent podnikatelským stranám či jako širší množinu protestních stran. Pokud bychom setrvali u předpokladu souladu obou označení, je namíste pracovat s dalšími kategoriemi a při analýze dalších nových protestních stran, které se v systému objevily (např. Úsvit přímé demokracie, resp. SPD). V takovém případě by ovšem bylo na místě využít i kategorii nového populismu Margaret Canovanové a Paula Taggarta, kterou autoři odmítají využít jako málo analyticky přesnou a kontaminovanou politicko-publicistickými konotacemi.

V návaznosti na práci Michala Klímy *Od totality k defektní demokracii* z roku 2015 je Charvátova a Justova monografie dalším cenným příspěvkem k tolik aktuálnímu tématu analýzy proměn českého stranického systému v posledních osmi letech.

Bc. Nikol Vavřincová
Filozofická fakulta
Univerzita J. E. Purkyně
Ústí nad Labem